

It is proved that focused work of post-graduate pedagogical establishments is a significant factor of organizing of teachers' self-sustaining cognitive activity. It should be added that organizing process is connected to such kinds of management entity's activity as defining set of people necessary for management solution fulfillment; organizational structure forming; activity regulation; functional responsibilities segregation; ranking coherence between staff and education process implementation tools. It is stressed, that sorting of interaction between post-graduate pedagogical establishments' educators and teachers who are mid-career course participants is promising because of communicative and multimedia technologies, personal digital gadgets implementation, as well as cloud services and social networking sites using.

The author considers state specification of organizing of self-sustaining cognitive activity in post-graduate pedagogical establishments' within teachers' professional development process to be top-priority research trend in future.

Key words: organizing self-sustainability, cognition, activity, teachers, professional development, post-graduate pedagogical establishments.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., доц. Мазін В. М.

УДК 37.011.3-051:004

М. О. Шехавцов

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Аналіз сучасного етапу розвитку вищої професійної педагогічної освіти дозволив з'ясувати методологію підходів щодо реалізації дослідження з огляду на експериментальне навчання. Новий період розвитку педагогічної науки характеризується відкритістю до інноваційних ідей, концепцій, течій і напрямів. Існують різноманітні методологічні орієнтири, які впливають на вибір стратегій, методів, дослідницьких програм і зміст наукового пошуку.

У зв'язку з цим особливого значення набуває спрямованість навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах на формування і всебічний розвиток студентів фізичної культури як суб'єктів активної діяльності у процесі фахової підготовки. Важливим є те, що майбутній учитель, з одного боку, має не нав'язливо «демонструвати» свою інтерактивну активність в педагогічному процесі та суб'єкт-суб'єктне ставлення до учнів, а, з іншого – стимулювати

активну поведінку учнів, формувати їх активне ставлення до навчальної діяльності, організувати і підтримувати суб'єкт-суб'єктні взаємини з учнями.

Вагомий внесок в обґрунтування теоретичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в Україні зробили такі вітчизняні вчені, як Л. Безкоровайна, Е. Вільчковський, Д. Давиденко, С. Єрмаков, А. Міненко, В. Платонов, О. Тимошенко, Б. Шиян та ін.

Окремим аспектам проблеми формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів присвячено наукові дослідження Л. Вольнової, М. Радишевської, І. Ремзі, В. Сідельнікової, Є. Платової, А. Харитонової.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні наукових підходів до формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Враховуючи зміст формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки, серед основних методологічних підходів до дослідження обрано системний, компетентнісний та фасилітативний підходи. Значення кожного із названих методологічних підходів щодо проблеми наукового пошуку з'ясовано і обґрунтовано нижче.

На нашу думку, успішність виконання дослідження потребує узгоджуваності всіх етапів і систематизації отриманих даних. Відзначимо, що *систематизація* (від грец. *systema* – ціле, що складається із частин) становить мисленнєву діяльність, в процесі якої об'єкти вивчення організовані у систему, на основі певного принципу. Систематизація включає встановлення причинно-наслідкових відносин між фактами вивчення; виокремлення основних одиниць матеріалу, що дозволяє розглядати конкретний об'єкт як частину цілої системи [5, с. 259–260].

Систематизація покладена в основу *системного підходу*, який розглядається вченими у декількох аспектах: 1) «процес вивчення певного педагогічного явища як єдиного цілого, у ході якого виявляються його основні структурні елементи і компоненти, встановлюються між ними логічні взаємозв'язки, створюються загальні теорії та технології щодо подальшого вивчення і впровадження у педагогічну діяльність» (за М. Касьяненко) [1, с. 80–83]; 2) «специфіка цього підходу полягає в тому, що об'єктом дослідження стають педагоги та учні, а педагогічна діяльність здійснюється на основі всіх можливих дій, з логічним виокремленням найбільш продуктивних з них» (за Н. Кузьміною) [2, с. 26–27]; 3) один із основних критеріїв сучасного педагогічного мислення, реалізація якого дозволяє вчителю з'ясувати сутнісні зв'язки і напрями системоутворення певного явища або події» (за В. Семиченко) [6, с. 41].

Вважаємо, що формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки тісно пов'язано із діяльнісним аспектом процесу взаємодії, тому для

здійснення повноцінного дослідження означеної проблеми істотним є висвітлення сутності компетентнісного підходу.

Теоретичні положення про запровадження *компетентнісного підходу* до дослідження процесу сучасної фахової підготовки знаходимо в роботах О. Дубасенюк, С. Лісової, Н. Сидорчук та ін.

Так, В. Серіков здійснює компаративний аналіз традиційного і компетентнісного підходів та виокремлює такі сутнісні ознаки останнього: уміння ідентифікувати педагогічну проблему і віднести її до класу пріоритетних задач дослідження; перевірка теоретичних знань на практиці; перетворення набутого досвіду у педагогічну майстерність; творче використання компетентнісного підходу до наукового пошуку і самоосвіти вчителя [7, с. 37].

В контексті компетентнісного підходу спеціальні компетентності для майбутнього вчителя фізичної культури передбачають: здатність майбутнього вчителя фізичної культури виокремлювати критерії і показники рівня сформованості інтерактивної компетентності; спроможність фахівця фізичної культури діагностувати позитивні і негативні умови імплементації стратегій інтерактивного навчання; вміння досліджувати інноваційні інтерактивні стилі викладання і застосовувати їх у межах викладання предметів.

Комунікативний підхід дозволив вивчити умови, визначити критерії і якість рівня спілкування, сформувати механізми отримання і передачі навчальної інформації в ході взаємодії за різних внутрішніх і зовнішніх умов спілкування. Згідно з В. Кан-Каліком методологічною основою комунікативного підходу до формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки виступають наступні фактори:

1) вивчення стадій педагогічної взаємодії: моделювання спілкування, організація спілкування, управління спілкуванням;

2) розвиток вмінь міжсуб'єктної комунікації за конкретних умов: просторових, часових, інформаційних; у ситуаціях переконання, конфлікту, діалогу і конструктивної критики;

3) формування і розвиток здібностей суб'єкт-суб'єктної взаємодії у парному або груповому режимі: висунення ідей, підтримка, порада, врахування різних точок зору, досягнення спільних цілей взаємодії;

4) здатність до оцінювання рівня досягнутих результатів інтерактивної діяльності під час вивчення предметів;

5) використання вербальних і невербальних засобів взаємодії: міміка, жести, контакт очей, уважне і поважне ставлення до особистості опонента і партнера по спілкуванню;

6) діагностика розвитку потреб і мотивації до успішної (повноцінної) участі майбутніх учителів фізичної культури у процесах комунікативної взаємодії.

Цінним для дослідження означеного педагогічного явища є положення *фасилітативного підходу*. З довідкових джерел відомо, що

фасилітація (від англ. *facilitate* – допомогати, полегшувати, сприяти) – особлива педагогічна філософія системи особистісних настанов, що реалізуються в процесах міжособистісної взаємодії викладача зі студентами, у якій акцент робиться на «допомогаючій» місії першого [8, с. 62]. Р. Кумишева пропонує трактувати фасилітативний підхід як такий, що спрямований на задоволення пізнавальних і творчих потреб та сприяє процесу самореалізації тих, хто навчається [3, с. 4].

У визначеному контексті цікавими є розробки Н. Павленко, яка приділяє велику увагу фасилітативному підходу вчителя до процесу інтерактивного навчання. На думку дослідниці, вчитель-фасилітатор здатний окреслити напрям роботи і спосіб дії учасників інтеракції. Однак, вчитель має бути обізнаним у тих питаннях, що обговорюються, і бути готовим надати пораду або експертну оцінку під час досягнення поставлених задач інтеракції. Вчена зазначає, що у ході фасилітації процесу взаємодії вчитель відбирає ті методи навчання, які залучають шкільний і позашкільний досвід учнів (студентів). Такий підхід до фасилітації навчальної інтерактивної діяльності забезпечує отримання стійкого результату, розширення індивідуальних знань, умінь і навичок учнів; сприяє формуванню й аналізу здібностей взаємодії [4, с. 35–40].

Аналіз праць названих вчених дає підстави для висновку, що реалізація фасилітативного підходу до формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки орієнтує навчальну діяльність за такими напрямками: навчання через дію або навчання дією (*experiential learning hands-on learning experience*), яке зумовлює участь тих, хто навчається: під час тренінгів, проблемних дискусій, проектної роботи, конструктивного діалогу; у досягненні компромісних спільних рішень; створення і залучення ресурсів, які сприяють оптимізації процесу взаємодії із врахуванням інформаційних, змістових, просторових і часових умов; організація і реалізація групової взаємодії (*group interaction*), що передбачає роботу в парах, групах або командах, з метою активізації і поглиблення індивідуальних та пізнавальних здібностей міжособистісного спілкування; розвиток умінь інтерпретації змісту навчального матеріалу предметів; використання належного тону і реєстру мовлення; застосування вербальних і невербальних засобів публічного спілкування (залежно від віку, професії, ситуації спілкування з аудиторією); розвиток лідерських якостей; фасилітація інтерактивного діалогу згідно з принципами тактовного і толерантного, особистісно орієнтованого міжкультурного спілкування; визначення й обговорення оптимальних стратегій досягнення поставлених задач інтеракції; здатність до рефлексії і проведення зворотного зв'язку між учасниками взаємодії і фасилітатором (викладач-студент, студент-студент, студент-викладач) у контексті професійного навчання на засадах міжособистісної взаємодії.

Список використаної літератури

- 1. Касьяненко М. Д.** Педагогіка співробітництва / М. Д. Касьяненко. – К.: «Вища школа», 2003. – 319 с.
- 2. Кузьмина Н. В.** Методы системного педагогического исследования: Учебное пособие / Н. В. Кузьмина, Е. А. Григорьева, В. А. Якунин и др.; под ред. Н. В. Кузьминой. – Л.: Изд-во ЛГУ, 2001. – 172 с.
- 3. Кумышева Р. М.** Инновационные методы обучения: Методические рекомендации для магистрантов, получающих квалификацию «Преподаватель высшей школы». – Нальчик: Кабардино-Балкарский университет, 2006. – 35 с.
- 4. Павленко Н. О.** Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання інтерактивних педагогічних технологій: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Павленко Наталія Олександрівна. – Полтава, 2008. – 332 с.
- 5. Педагогический энциклопедический словарь** / гл. ред. Б. М. Бим-Бад; редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др. – М.: БРЭ, 2003. – 528 с.
- 6. Семиченко В. А.** Психологічна структура педагогічної діяльності: Навч. посіб. / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Видав-поліграф. центр «Київський університет», 2000. – Ч. 1. – 217 с.
- 7. Сериков В. В.** Природа педагогической деятельности и особенности профессионального образования педагога / В. В. Сериков // Педагогика. – 2010. – № 5. – С. 29–37.
- 8. Туркот Т. І.** Педагогіка вищої школи / Т. І. Туркот Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

Шехавцов М. О. Наукові підходи до формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури

У даній статті розкривається сутність формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки, описується зміст систематизації. Теоретично обґрунтовано наукові підходи до формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Також мова йде про значення системного, компетентнісного, комунікативного та фасилітативного підходів, щодо проблеми наукового пошуку. Доведено, що формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки орієнтує навчальну діяльність за такими напрямками: навчання через дію або навчання дією. Технологія формування інтерактивної компетентності передбачає роботу в парах, групах або командах, з метою активізації і поглиблення індивідуальних та пізнавальних здібностей міжособистісного спілкування; розвиток умінь інтерпретації змісту навчального матеріалу предметів; використання належного тону і регістру мовлення; застосування вербальних і невербальних засобів публічного спілкування.

Ключові слова: систематизація, компетентнісний підхід, комунікативний підхід, фасилітативний підхід.

Шехавцов М. А. Научные подходы формирования интерактивной компетентности будущих учителей физической культуры

В данной статье раскрывается сущность формирования интерактивной компетентности будущих учителей физической культуры в процессе профессиональной подготовки, описывается содержание систематизации. Теоретически обоснованы научные подходы до формирования интерактивной компетентности будущих учителей физической культуры. Также речь идет о значении системного, компетентного, коммуникативного и фасилитативного подходов, относительно проблемы научного поиска. Доказано, что формирование интерактивной компетентности будущих учителей физической культуры в процессе профессиональной подготовки ориентирует учебную деятельность по таким направлениям: учеба через действие или учеба действием. Технология формирования интерактивной компетентности предусматривает работу в парах, группах или командах, с целью активизации и углубления индивидуальных и познавательных способностей межличностного общения; развитие умений интерпретации содержания учебного материала предметов; использования надлежащего тона и регистра вещания; применение вербальных и невербальных средств публичного общения.

Ключевые слова: систематизация, компетентностный подход, коммуникативный подход, фасилитативный подход.

Shekhavtsov M. Scientific Approaches to the Formation of Interactive Competence of Future Teachers of Physical Culture

This article reveals with the essence of the formation of interactive competence of future physical education teachers in the process of vocational training, describes the content of systematization. The scientific approaches to the formation of interactive competence of future teachers of physical culture have been theatrically substantiated. The article also deals with the importance of systemic, competent, communicative and facilitation approaches, concerning the problem of scientific search. It is proved that the formation of interactive competence of future teachers of physical culture in the process of vocational training focuses on learning activities in such areas as learning through action or study by action. The technology of forming interactive competence includes working in pairs, groups or teams, with the purpose of activating and deepening the individual and cognitive abilities of interpersonal communication; development of the skills of interpreting the content of the educational material of subjects; use of proper tone and broadcast register; the use of verbal and non-verbal means of public communication. The formation interactive competence of future teachers of physical culture also develops leadership qualities, facilitates interactive dialogue in accordance with the principles of tactful and tolerant, personally

oriented intercultural communication; develops ability to determine the optimal strategies for achieving the objectives of interaction; the ability to reflect and conduct feedback between participants in the interaction. The factors formation of interactive competence of future teachers of physical culture in the process of vocational training in the context of communicative approach is determined.

Key words: systematization, competence approach, communicative approach, facilitation approach.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2018 р.

Прийнято до друку 25.05.2018 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Бабич В. І.